

GJØDSLINGSPLAN – Bondens viktigste verktøy?

Hvorfor skal vi ha gjødslingsplan?

- Lovpålagt - MEN det er mange andre gode grunner:
- God avling
- Godt for miljøet
- God økonomi

God agronomi er grunnlaget for et godt økonomisk resultat i jordbruket.

Gjødslingsplanen er et hjelpemiddel for den enkelte gardbruker til å finne riktig gjødslingsnivå på de ulike delene av eiendommen. Hvilken gjødseltype - og mengde gir optimalt økonomisk utbytte?

Med den enorme prisøkningen vi har fått på kunstgjødsel siste året er det ikke gitt at maksimal avling gir det beste økonomiske utbyttet for gardbrukeren. Den siste kiloen Nitrogen for å få noen få kilo mer avling kan være kostbar.

Med høy gjødselpris, er det enda viktigere å sørge for at gjødsla ikke kommer på avveie, men i størst mulig grad kommer planteveksten til gode. Delt gjødsling vil være en fornuftig strategi. Da er det også mulig å tilføre varierende mengde ut fra ulike behov innenfor det enkelte skiftet.

KRAV til gjødslingsplan

Myndighetene setter krav til årlig utarbeidelse av en gjødslingsplan på det enkelte bruk. Der skal bruk av både mineral- og husdyrgjødsel inngå. Hensikten fra myndighetenes side er å øke matproduksjonen og redusere avrenning og utslipp av næringsstoffer og klimagasser. Offentlige tilskudd som produksjons- og miljøtilskudd bidrar til å opprettholde norsk matproduksjon og bosetting i hele landet. Motytelsen fra landbruket er at vi skal drive en bærekraftig og miljøvennlig produksjon. Kravet til gjødslingsplan og plantevernjournal legitimerer i stor grad de statlige overføringene til jordbruket.

Regelverk

Forskriftene som setter krav til lagring og bruk av husdyrgjødsel og gjødslingsplanlegging er:

- forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav (gjødselvareforskriften)

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-07-04-951>

- forskrift om gjødslingsplanlegging (gjødslingsplanleggingsforskriften)

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1999-07-01-791>

Når gjødslingsplaner er i strid med disse forskriftene, SKAL det gis et trekk i produksjonstilskudd etter *Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket (PT-forskriften)*

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-12-19-1817>

Jordprøver

Uten å vite næringstilstand og pH i jorda, har man ikke noe grunnlag for å sette opp en gjødslingsplan. Det må derfor jevnlig sendes inn jordprøver til analyse. Jordanalysene avgjør hvilken gjødseltype og mengde som bør tilføres det enkelte år. Det hjelper lite å tilføre ekstra mengde nitrogen dersom det er mangel på et annet viktig næringsemne, eller dersom jorda har for lav pH. Lav pH blokkerer opptaket av viktige næringsstoffer.

Jordprøvene bør tas med ca 5 års mellomrom. Det er et KRAV om at jordprøvene på alle skifter ikke skal være mer enn **8 år**. Eldre jordprøver kan gjøre at hele grunnlaget for gjødselplanleggingen kan bli feil. Gjødslingsplaner med jordprøver eldre enn 8 år blir underkjent ved eventuell kontroll fra landbruksmyndighetene, og medfører trekk i produksjonstilskuddet. Det skal tas flere prøver på hvert skifte slik at variasjoner innen skiftet blir fanget opp. På et ensartet skifte vil det normalt være behov for færre prøver enn på et skifte med variasjoner i jordart.

Regelverket gir visse unntak for jord man leier første året da man ikke har rukket å ta verken nye jordprøver (hvis det trengs) eller fått laget plan.

Oppsummering:

- Jordprøvene er gyldige i maksimalt 8 år, hvert 5. år anbefales
- Tas ut på høsten – det må forventes ca. 6-8 ukers behandlingstid
- Leiejord – jordprøver må tas i løpet av 2. leieår

Kontroll

Landbrukskontorene er pålagt å kontrollere et utvalg av de som søker produksjonstilskudd hvert år. Ved kontrollen skal det sjekkes om opplysningene i søknaden stemmer, og om bruket har gjødslingsplan og plantevernjournal i tråd med regelverket. Mangelfull eller manglende plan gir et prosentvis trekk i produksjonstilskuddet.

Ved kontroll høsten 2021 ble det avdekket mangler ved gjødslingsplanene på flere eiendommer. Dette har ført til store trekk i tilskudd.

Det er viktig at det fremkommer hvordan gjødslingsberegningene er gjort. Jordanalysene er grunnlaget, og ut fra vekst og forventet avlingsmende skal det synliggjøres hvordan en er kommet fram til gjødselslag og mengde. En ren opplisting av type- og mengde gjødsel pr. skifte er derfor ikke en fullverdig plan, og den skal ikke godkjennes.

Planen kan den enkelte bruker sette opp selv, enten gjennom program som Skifteplan eller lignende, eller helt enkelt i et excel-ark. Det er ikke noen formelle krav til hvordan en plan skal se ut, men det er et krav at en beregning ligger til grunn, og at denne er tilgjengelig. Du må vite behovet for ulike næringsstoffer, hovedsaklig nitrogen, fosfor og kalium i en «normalavling». En «normalavling» i korn er ofte satt til 450 kg/daa. Så må behovet justeres ut fra jordanalyse, forventet avling, såtidspunkt og jordtype. I tillegg bør en justere for erfaring på det enkelte skiftet. Enkelte steder vet f.eks. brukeren at det årvisst er stor fare for legde, og nitrogenmengden bør da justeres litt ned i forhold til det som blir beregnet. Dersom noen av forutsetningene lagt inn i planen endres, (f.eks. svært forsinket vårronn pga værforholdene) skal planen justeres slik at den er et reelt hjelpemiddel i vekstsesongen.

Det er mulig å bestille gjødslingsplan hos eksterne planleggere. I vårt område er det særlig Norsk landbruksrådgiving Øst (NLR-Øst) og Rune Lerudsmoen i Våler som utarbeider planer. Sammen med bestilling av plan, må det sendes ved skiftekart og jordanalyser, samt forgrøde, planlagt vekst og forventet avlingsnivå. Pass på at beregningene som viser hvordan en er kommet fram til de ulike gjødselmengdene følger med fra ekstern planlegger!

Husk!

- Gi planlegger fullstendige og korrekte opplysninger som grunnlag for utarbeiding av gjødslingsplan:
 - alle skifter i aktiv drift (også innmarksbeiter som ikke blir gjødslet annet enn av beitedyra)
 - Skiftekart, markslag, fjorårets og årets vekst
 - Mengde husdyrgjødsel på garden
 - Eventuell bruk av husdyrgjødsel fra andre foretak
 - Eventuell bruk av slam
- Planen er ikke komplett dersom ikke beregningen bak de anbefalte gjødselmengdene fremkommer
- Mangelfull gjødslingsplan gir trekk i både Produksjons- og RMP-tilskuddet.
- Det er bonden som har ansvaret for at grunnlaget og informasjonen gitt i planen er riktig

I tillegg til været den enkelte sesong og riktig tilført gjødselmengde er det flere andre faktorer som spiller inn for å oppnå høye avlingsnivåer, slik som å unngå jordpakking med kjøring kun under laglige forhold, riktig plantevern, godt vekstskifte – i det hele tatt god agronomi.

En god gjødslingsplan legger grunnlaget!

OBS! Vi minner også om at det er et krav at det settes igjen en kantsone på minimum 2 meter til alle vannførende bekker/åer. Dersom dette ikke overholdes, skal tilskuddet avkortes. Vegetasjonssonen kan heller ikke jordarbeides. Dersom det under kontroll avdekkes brudd på kravet til 2-metersonen skal det trekkes i både PT- og RMP-tilskuddet.

Pass derfor på å sette av tilstrekkelig kantsone mot vatn!

